

Evaluation of the Postgraduate Theses Written in the Field of Special Education in Terms of Language Education and Teaching

Esra Nur Tiryaki¹

¹ Mustafa Kemal University, Department of Social Sciences and Turkish Education Turkey

ARTICLE INFO

Article History:

Received 08.12.2016

Received in revised form
27.01.2017

Accepted 21.02.2017

Available online

26.02.2017

ABSTRACT

Since the study aims to examine the postgraduate theses written in the field of special education in terms of language education and teaching, the content analysis method was used. The study includes the postgraduate theses (from 2000 to 2016) on language training in the field of special education. The analyzed theses were obtained from the database of National Thesis Center, Council of Higher Education. The frequency (f) and percentage (%) values of the data obtained through descriptive statistical method were calculated. Within this study, (n=81) postgraduate theses on language education and teaching in the field of special education were reached. The theses were analyzed based on the year, institute, university, subject, department, target audience, method, data collection tool and the area of language training, and the results were presented in tables and graphs.

© 2017 IOJES. All rights reserved

Keywords:

Special education, Turkish education, language education, individuals with special needs, language skills.

Extended Summary

Special education is a formation that provides both social and communication opportunities and an education and teaching environment to the individuals with special needs. Today, numerous researches are carried out in various areas in order to ensure that this formation functions properly and to complete the training of these individuals. The teachers and academicians trained by the universities for those individuals with special needs are at the forefront of this issue. Through postgraduate theses, the field is studied, the existing situation is revealed and the problematic areas are identified. Language education and teaching is important for the individuals with special needs to communicate with their environment and to get involved in the society. The language skills consist of four areas, including reading, writing, speaking and listening. The aim of this study was to evaluate the postgraduate theses written in the field of special education in terms of language education and teaching.

This evaluation was performed according to the year, institute, university, subject, department, target audience, method, data collection tool and the area of language training. In the study, the content analysis method was used. The sub-problems developed depending on the purpose of the study were coded according to the analysis units formed as a result of the literature search. Within the study, the theses written in the field of special education were examined according to their concepts, themes and variables in terms of language training and integrated into a meaningful whole. The study includes the theses (from 2000 to 2016) on language teaching in the field of special education. The thesis analyzed in the study were obtained from the database of National Thesis Center, Council of Higher Education. In the concept search, however, the following keywords and their derivatives were used: special education, language, Turkish, read-, write-, speak-, listen-, grammar, handicapped. During the excerpting of these theses, whether "the thesis is related

¹ Corresponding author's address: Mustafa Kemal University Education Faculty, Department of Social Sciences and Turkish Education, Hatay - Turkey

Telephone: +90 3262456000-5306

e-mail: esranurtiryaki@gmail.com

DOI: <https://doi.org/10.15345/iojes.2017.02.012>

to the field of special education" and "the thesis aims to develop the language skills or language teaching" was paid attention. In the process of thesis analysis, the Microsoft Excel spreadsheets and SPSS 20.0 software package were used for coding. The coding was made in the categories of "author, year, thesis type, department, institute, university, subject, target audience, method, data collection tool and purpose".

For validity and reliability, 2 qualified researchers analyzed more than 40 theses and made data entries to the forms provided to them. The encoded version of the data was examined and checked by two different experts. Afterwards, 4 researchers, working in pairs, checked the encodings and the encodings with disagreements and shortcomings were corrected. The categories encoded correctly by the encoders were entered as (1) whereas those encoded incorrectly were shown using (0), and the reliability coefficient was found to be .96. Thus, the internal validity and reliability of the study was ensured. The (f) frequency and (%) percentages of the data obtained through descriptive statistical method were calculated. The numerical data were presented in tables, charts and graphs.

In this study, the thesis (n=81) on language education and teaching in the field of special education were examined as postgraduate (n=70) and doctoral (n=11) theses. The theses written from 2000 to 2016 show a greater distribution between the years 2006-2011 (56,79%) and a smaller distribution between 2000 and 2005. It was found that the thesis on language teaching in the field of special education are mainly written in the Institute of Educational Sciences (54,3%) and Institute of Social Sciences (30,9%) compared to other institutes. When the distribution of doctoral thesis by universities was analyzed, they were found to be mainly studied in Gazi University by (37%), Ankara University by (27%) and Anadolu and Hacettepe Universities by (18%). The postgraduate theses, however, were found to be written mostly by Gazi (f=12) and Anadolu Universities (f=11) and leastly by Boğaziçi (f=3) and Dokuz Eylül Universities (f=2) when considering their distributions at the top 10 universities where the language teaching is studied. When the thesis on language teaching in the field of special education were examined according to their subjects, it was found that the studies focused mainly on the education and teaching (f=58) and linguistics (f=11). In their analysis according to the departments, the doctoral theses were found to be studied in the departments of special education (64%), child development and education, primary education, English linguistics, Turkish language education (9%) whereas the postgraduate theses were mainly studied in the departments of special education (51%), linguistics (7%) and otorhinolaryngology (6%). When we analyzed the theses written on language teaching in the field of special education according to target groups in 3 categories, including the individuals with special needs, individuals without special needs and others, it was found that there were studies on those with hearing impairment (f=19), those mentally handicapped (f=13), those with visual impairment (f=8), those with specific language impairment (f=4), those with Down's syndrome and the gifted (f=3), those with Autism and learning difficulty (f = 2) and those with dyslexia for the individuals with special needs and on students (f=19), teachers (f=14), adults (f=3) in the fields of sign language (f=4), software web support (f=3) and grammar (f=1). It can be said that the researchers mostly prefer qualitative (f=42) and quantitative (f=35) techniques in their thesis on language teaching.

Also, when the theses are examined in terms of data collection tools, more than half of the tools are composed of interview and observation (69,05%) in the qualitative method. Considering the quantitative method, however, the data can be said to be collected through tests (68,57%). In the mixed method, however, the methods of testing, observation and interview were employed. The theses were evaluated in 12 different categories in terms of language teaching. It was also found that while 70 postgraduate studies focused mostly on reading skills (f=26) and language development (f=20), 11 doctoral theses focused mostly on comprehension (f=3). Examining the distribution of thesis by language teaching in terms of methods, it was found that the qualitative method was mostly used when assessing reading skill (f=18), the quantitative method is the method mostly used when studying language development (f=10) and the mixed methods are used to measure the fields of writing, reading and writing and concept teaching (f=2).

Özel Eğitim Alanında Yazılan Lisansüstü Tezlerin Dil Eğitimi ve Öğretimi Açısından Değerlendirilmesi

Esra Nur Tiryaki¹

¹ Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana bilim Dalı Hatay - Türkiye

MAKALE BİLGİ

Makale Tarihi:
Alındı 08.12.2016
Düzeltilmiş hali alındı
27.01.2017
Kabul edildi 21.02.2017
Çevrimiçi yayımlandı
26.02.2017

ÖZ

Araştırmada, özel eğitim alanında yazılan lisansüstü tezlerin dil eğitimi ve öğretimi açısından incelenmesini amaçladığından içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Özel eğitim alanında dil öğretimi üzerine yapılan (2000-2016 yılları) lisansüstü tezlerini kapsamaktadır. Analiz edilen tezlere YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ulaşılmıştır. Betimsel istatistiki yöntemle elde edilen verilerin (f) frekans ve (%) yüzde değerleri hesaplanmıştır. Bu çalışmada özel eğitim alanında dil eğitimi ve öğretimi üzerine yazılan (n=81) lisansüstü teze ulaşılmıştır. Tezler, yıl, enstitü, üniversite, konu, ana bilim dalı, hedef kitle, yöntem, veri toplama araçları, dil öğretimi alanına göre analiz edilmiş ve sonuçlar tablolar, grafiklerle sunulmuştur.

© 2017 IOJES. Tüm hakları saklıdır

Anahtar Kelimeler:

Özel eğitim, Türkçe eğitimi, dil eğitimi, özel gereksinimli bireyler, dil becerileri

Giriş

Sistemli bir yapı olan dil, insanların aralarında iletişim kurmasını sağlayan kurallardan örülü dizgedir. Aksan'a (1998: 55) göre dil, düşünce, duygu ve isteklerin, bir toplumda ses ve anlam yönünden ortak olan öğeler ve kurallardan yararlanılarak başkalarına aktarılmasını sağlayan çok yönlü çok gelişmiş bir dizgedir. Dil öğretimi, dizge içerisinde anlam kazanan göstergeler arasındaki ilişkiler ağını örtük bilgidan açık bilgiye, açık bilgidan dil farkındalığına ve nihayetinde işlevsel dil kullanımına dönüştürmeyi hedefler. Bu dönüşüm sürecinde bildirişime yönelik birtakım bilgilerin kazanılması ve becerilerin geliştirilmesi için sistematik ve zorunlu eğitim şarttır (Onan, 2012: 73). Dil öğretiminde amaç dil becerilerini geliştirmektir. Dil becerileri anlama ve anlatma olmak üzere iki kısımda incelenmektedir. Anlama, okuma ve dinleme; anlatma ise konuşma ve yazma becerilerinden oluşmaktadır. Dil edinimi ise dil öğreniminden farklı olarak dilin doğal bir ortamda, herhangi özel bir eğitim gerektirmeden kazanılmasıdır (Çapan, 1987: 27). Bu süreç çevreden gelen seslerin ve uyarıcıların bebek tarafından duyulması, tepki verilmesi, taklit edilmesinden oluşur. Onan'a (2012: 75) göre, dil edinimi, kişide var olması gereken özellikler ve çevresel özellikler olmak üzere iki ayrı grupta incelenir. Biyolojik olarak konuşma ve işitme organlarının mevcudiyeti, bunun yanı sıra dilin zihinsel boyutuyla ilgili algılama, yargılama, analiz, sentez gibi beceriler dil ediniminde kişide bulunması gereken temel niteliklerdir. Ancak özel gereksinime ihtiyaç duyan bir bireyde (işitme engeli, görme engeli vb.) bu aşamalar sekteye uğramaktadır. Bunun için bu bireylerin kendine özgü gereksinimlerini karşılamasında özel eğitim, öğrenciye göre eğitimi bireyselleştirmesi anlamına gelir (Turnbull, Turnbull ve Wehmeyer, 2007).

Özel eğitim, özel gereksinimli bireylerin eğitimini belirli eğitim programları ve yöntemleri ile kullanan bir süreçtir. Bu programlar ve yöntemler, Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından organize edilen resmi eğitim kurumları; Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü tarafından planlanan özel eğitim kurumları olmak üzere iki kategoriden oluşmaktadır. 31.05.2006 tarihli 26184 sayılı Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği 68. maddesi 1. Fıkrasında, "özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin devam ettiği okul ve kurumlarda Bakanlıkça hazırlanan genel ve mesleki eğitim programları ile özel eğitim okul, kurum ve sınıflarında içerikleri öğrencilerin özelliklerine göre hazırlanmış özel eğitim programları da uygulanır " hükmü gereğince genel eğitim programlarının yanında öğrencinin

¹ Sorumlu yazarın adresi: Mustafa Kemal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Sosyal Bilimler ve Türkçe Eğitimi Bölümü, Türkçe Eğitimi Ana bilim Dalı Hatay - Türkiye.
Telefon: 03262456000-5306
e-posta: esranurtiryaki@gmail.com
DOI: <https://doi.org/10.15345/ijoes.2017.02.012>

ihtiyacına dayalı olarak özel eğitim kurumlarının belirlediği programlarla eğitim gerçekleştirilmektedir. Milli Eğitim Bakanlığı istatistiki verilerine göre, 2015-2016 yılı özel eğitim kurumlarında 1.268 okul, 288.489 öğrenci ve 11.596 öğretmen bulunmaktadır (MEB, 2016: 34). Ayrıca üstün zekâlı ve özel yetenekli öğrencileri de kapsayan özel eğitim hizmetleri bilim ve sanat merkezlerinde verilmektedir. Türkiye’de 89 bilim ve sanat merkezinde 18.707 öğrenci ve 1.085 öğretmen bulunmaktadır (MEB, 2016).

Özel gereksinimli bireylerin eğitim ve öğretim faaliyetlerinin sağlıklı biçimde yürütmesini sağlayan nitelikli personeller üniversiteler tarafından yetiştirilmektedir. Lisans, yüksek lisans ve doktora düzeyinde eğitim veren bu birimler yaptıkları araştırmalar ve çalışmalarla personel ihtiyacını karşılamaya çalışmaktadır. Bu amaçla yazılan tezler, eğitim ve öğretimin kalitesini arttırmada, bu alanı geliştirmede ve doğru bilgi sunmada önemli kaynaklardır. Tez çalışmaları uygulama, öğretim süreci, yöntem, veri toplama araçları, yurt içinde ve dışında yürütülen program ve çalışmalar gibi pek çok konuda geniş, kapsamlı ve güvenilir bilgileri sunan (Gül ve Diken, 2009) ve özel eğitim bölümü olan üniversitelerde yazılan önemli kaynaklardır (Eripek, 2004). Özel gereksinimli bireylerin dil gelişimini, eğitimini ve öğretim sürecini bilimsel verilerle inceleyen, araştıran ve değerlendiren bir kaynak olan tezlerin detaylı olarak incelendiği bu çalışma birçok veriyi sunma açısından önem taşımaktadır. Bu araştırmanın amacı, özel eğitim alanında yazılan lisansüstü tezlerin dil eğitimi ve öğretimi açısından değerlendirilmesidir. Özel eğitim alanında dil eğitimi ve öğretimi üzerine yapılan tezlerin yayımlandıkları yıl, enstitü, anabilim dalı, alan, hedef kitle, yöntem, veri toplama araçları ve dil öğretim alanlarına göre dağılımlarını tespit etmek bu çalışmanın alt amaçlarını oluşturmaktadır.

Yöntem

Araştırma, nitel türde bir araştırma olup özel eğitim alanında yapılan lisansüstü tezlerin dil eğitimi ve öğretimi açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi hacimli olan nitel materyali olarak temel tutarlılıkları ve anlamları belirlemeye yönelik herhangi bir nitel veri indirgeme ve anlamlandırma çabası girişimlerini ifade etmek için kullanılır (Patton, 2014, s.453). Çalışmada veriler, kavramlar, temalar ve değişkenler yönünden incelenerek anlamlı bir bütün haline getirilmiştir. Araştırmanın amacına bağlı olarak belirlenen alt problemler, alanyazın taraması sonucunda oluşturulan analiz birimlerine göre kodlanmıştır. Kodlamalara göre verilere sayısal değer verilmiş ve bu değerler yorumlanmıştır.

Verilerin Toplanması

- Araştırma, özel eğitim alanında dil öğretimi üzerine yapılan (2000-2016 yılları) tezleri kapsamaktadır.
- Çalışmada incelenen tezlere Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanından ulaşılmıştır.
- Kavram taramasında “özel eğitim, dil, Türkçe, oku-, yaz-, dinle-, konuş-, dil bilgisi, engelli” anahtar kelimeleri ve türevleri kullanılmıştır.
- Tezlerin belirlenmesinde
 - Tezin özel eğitim alanıyla ilgili olmasına,
 - Tezin dil becerileri veya dil öğretimini geliştirmeye yönelik olmasına dikkat edilmiştir.
- Tezlerin inceleme sürecinde kodlama için Microsoft Excel tablosu ve SPSS 20 paket programı kullanılmıştır. Kodlamalar, “yıl, enstitü, anabilim dalı, alan, hedef kitle, yöntem, veri toplama araçları ve dil öğretim alanları” kategorilerinde gerçekleştirilmiştir.
- Geçerlilik ve güvenilirlik için dil öğretimi alanında uzman 2 araştırmacı 40 tez üzerinde kendilerine verilen formlara tezleri inceledikleri şekilde veri girişlerini yapmışlardır. Bu verilerin kodlanmış hali farklı 2 uzman tarafından incelenerek kontrol edilmiş ve kodlayıcı tutarlılığı sağlanmaya çalışılmıştır. Daha sonra 4 araştırmacı ikili gruplar halinde kodlamaların kontrolünü sağlamış, görüş ayrılıkları ve eksiklikler bulunan kodlamalar düzeltilmiştir.

Verilerin Analizi

Yapılan incelemeler sonucu elde edilen verilerin analizi için araştırmacılar tarafından "Tez değerlendirme formu" geliştirilmiştir. Veriler bu forma birden fazla araştırmacı tarafından ayrı ayrı girilerek kodlayıcı tutarlılığı sağlanmaya çalışılmıştır. Veri değerlendirme formuna girilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiş olup elde edilen sonuçlar tablo ve grafiklerle betimsel şekilde sunulmuştur.

Bulgular

Özel eğitim alanında yapılan tezler dil öğretimi açısından incelenmiş olup elde edilen sonuçlar yayımlandıkları yıllara, enstitü, anabilim dalı, alan, hedef kitle, yöntem, veri toplama araçları ve dil öğretim alanlarına göre değerlendirilmiştir. Ulaşılan sonuçlar tablo ve grafiklerle sunulmuştur.

Özel Eğitim Alanında Dil Öğretimi Üzerine Yapılan Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Özel eğitim alanında yapılan tezlerin hangi yıllarda yoğunlaştığının tespitine yönelik elde edilen bulgular Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Özel eğitim alanında dil öğretimi üzerine yapılan tezlerin yıllara göre dağılımı

Enstitüler	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
2000-2005	16	22,86	1	9,09	17	20,99
2006-2011	40	57,14	6	54,55	46	56,79
2012-2016	14	20	4	36,36	18	22,22
Toplam	70	100	11	100	81	100

Özel eğitim alanında dil öğretimi üzerine toplam 81 tezin yapılmış olduğu ve bu tezlerin %86'sının yüksek lisans (n=70) ve % 14'ünün de doktora (n=11) düzeylerinde gerçekleştirilmiş olduğu görülmüştür. Tezler, yıllara göre ele alındığında en fazla 2006-2011 yılları arasında (%56,79) ve en az 2000-2005 yılları arasında (%20,99) yazıldığı tespit edilmiştir.

Özel Eğitim Alanında Dil Öğretimi Üzerine Yapılan Tezlerin Enstitülere Göre Dağılımı

Özel eğitim alanında yapılan tezlerin en fazla hangi enstitülerde gerçekleştirildiğine ilişkin elde edilen sonuçlar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Özel eğitim alanında dil öğretimi üzerine yapılan tezlerin enstitülerine göre dağılımı

Enstitüler	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Eğitim Bilimleri Enstitüsü	35	50,0	9	81,8	44	54,3
Sosyal Bilimler Enstitüsü	24	34,3	1	9,1	25	30,9
Sağlık Bilimleri Enstitüsü	8	11,4	1	9,1	9	11,1
Bilişim Enstitüsü	2	2,9	-	-	2	2,5
Fen Bilimleri Enstitüsü	1	1,4	-	-	1	1,2
Toplam	70	100	11	100	81	100

Tablo 2 incelendiğinde, yapılan tezlerin en fazla Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne (%54,3) bağlı bölümlerde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunu sırasıyla Sosyal Bilimler Enstitüsü (%34,3), Sağlık Bilimleri Enstitüsü (%11,4), Bilişim Enstitüsü (%2,9) ve Fen Bilimleri Enstitüsü (%1,4) izlemektedir.

Özel Eğitim Alanında Dil Öğretimi Üzerine Yapılan Tezlerin Ana Bilim Dallarına (ABD) Göre Dağılımı

Özel eğitimde yapılan tezlerin en fazla hangi anabilim dallarında gerçekleştirildiğine yönelik elde edilen bulgular Tablo 3'te sunulmuştur.

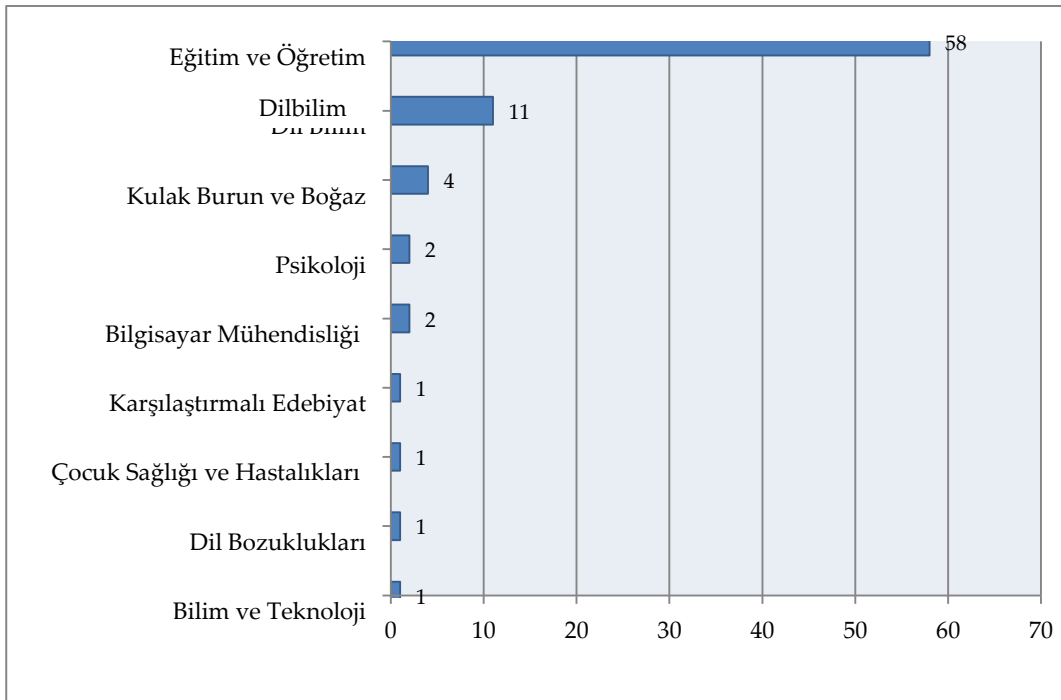
Tablo 3 incelendiğinde, yüksek lisans düzeyinde 70, doktora düzeyinde ise 11 tezin yapılmış olduğu ve bu tezlerin en fazla Özel Eğitim ABD'de gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Özel eğitim alanında dil öğretimi üzerine yapılan tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımı

Anabilim Dalları	Yüksek Lisans		Doktora		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
Özel Eğitim	36	51,4	7	63,6	43	53,1
Dilbilim	5	7,1	-	-	5	6,2
Eğitim Bilimleri	4	5,7	-	-	4	4,9
Kulak Burun Boğaz	4	5,7	-	-	4	4,9
Dil ve Konuşma Terapistliği	3	4,3	-	-	3	3,7
Bilgisayar Eğitimi	3	4,3	-	-	3	3,7
İlköğretim	3	4,3	1	9,1	4	4,9
Çocuk Gelişimi Ve Eğitimi	2	2,9	1	9,1	3	3,7
İngiliz Dilbilimi	2	2,9	1	9,1	3	3,7
Türkçe Eğitimi	2	2,9	1	9,1	3	3,7
Psikoloji	2	2,9	-	-	2	2,5
Bilgisayar Mühendisliği	1	1,4	-	-	1	1,2
İşitme Engelliler Öğretmenliği	1	1,4	-	-	1	1,2
Karşılaştırmalı Edebiyat	1	1,4	-	-	1	1,2
Yabancı Diller Eğitimi	1	1,4	-	-	1	1,2
Toplam	70	100	11	100	81	100

Özel Eğitimde Dil Öğretimi Üzerine Yapılan Tezlerin Alanlara İlişkin Dağılımı

Özel eğitimde yapılan tezlerin hangi alanlara yönelik gerçekleştirildiğine ilişkin elde edilen sonuçlar Şekil 1’de sunulmuştur.

Şekil 1. Özel eğitimde dil öğretimi üzerine yapılan tezlerinin alanlara göre dağılımı

Özel eğitimde dil öğretimi üzerine yapılan tezlerin en fazla Eğitim ve Öğretim (f=58) alanında yapıldığı görülmüştür. Elde edilen bu sonuç ile tezlerin enstitülere göre dağılımı benzerlik göstermektedir. Bir başka ifadeyle, özel eğitimde dil öğretimi üzerine en fazla Eğitim ve Öğretim alanlarında yoğunlaşmaktadır.

Özel Eğitimde Dil Öğretimi Üzerine Yapılan Tezlerin Hedef Kitleye İlişkin Dağılımı

Özel eğitimde dil öğretimi üzerine yapılan tezler hedef kitleye göre “özel gereksinimli bireyler”, “özel gereksinimi olmayan bireyler” ve “diğer” olmak üzere 3 ana başlık altında değerlendirilmiş olup elde edilen sonuçlar Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4. Özel eğitim alanında dil öğretimi üzerine yapılan tezlerin hedef kitleye göre dağılımı

	Engel Türü	f	%
Özel Gerekli Bireyler	İşitme engelli	19	34,5
	Zihinsel engelli	13	23,6
	Görme engelli	8	14,5
	Özgül dil bozukluğu	4	7,3
	Down sendromlu	3	5,5
	Üstün zekâlı	3	5,5
	Otizm	2	3,6
	Özel öğrenme güçlüğü	2	3,6
	Dislektik	1	1,8
	Toplam	55	100
Özel Gerekli Olmayan Bireyler	Öğrenciler	19	52,8
	Yetişkinler	14	38,9
	Öğretmenler	3	8,3
	Toplam	36	100
Diğer	İşaret dili	4	50,0
	Yazılım web desteği	3	37,5
	Dil bilgisi	1	12,5
	Toplam	8	100

Tablo 4'e göre, hedef kitleler üzerindeki dil çalışmalarına bakıldığında özel gereksinimli bireylerde en fazla işitme engelli (%34,5), zihinsel engelli (%23,6) ve özel gereksinimi olmayan bireylerde öğrenciler (%52,8), yetişkinler (%38,9) üzerinde araştırmalar yürütülmüştür. İşaret dili (%50), yazılım web desteği (%37,5) ve dil bilgisi (%12,5) üzerine çalışmalar az olmakla birlikte bu alanlara yeni yönelimlerin başladığı söylenebilir.

Özel Eğitimde Dil Öğretimi Üzerine Yapılan Tezlerin Düzey, Yöntem ve Veri Toplama Araçlarına İlişkin Dağılımı

Özel eğitimde dil öğretimi üzerine yapılan tezler düzey, yöntem ve veri toplama araçlarına göre sınıflandırılmış olup elde edilen sonuçlar Tablo 5'te sunulmuştur.

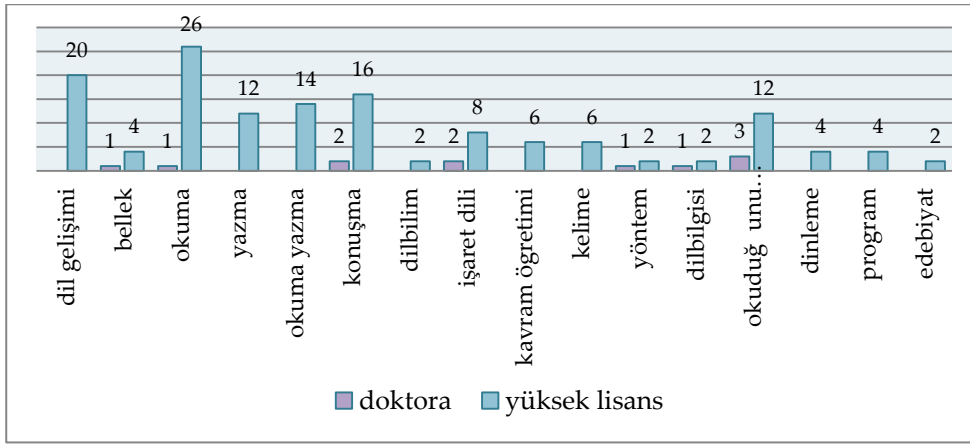
Tablo 5. Özel eğitim alanında dil öğretimi üzerine yapılan tezlerin düzey, yöntem ve veri toplama araçlarına göre dağılımı

Yüksek Lisans	Doktora	Yöntem	Veri Toplama Araçları	f	%
37	5	Nitel	Görüşme, gözlem	29	69
			Doküman, sıralı kart, öykü kitapları	13	31
			Toplam	42	100
30	5	Nicel	Test	24	68,6
			Anket	8	22,9
			Envanter	3	8,6
			Toplam	35	100
3	1	Karma	Test, gözlem, görüşme	4	100
			Toplam	4	100

Tablo 5'e göre, araştırmacıların dil öğretimi üzerine yazdıkları tezlerde en fazla nitel (f=42) ve nicel (f=35) teknikleri tercih ettikleri yukarıdaki grafiğe göre söylenebilir. Kullanılan yöntemlere göre seçilen veri toplama araçları bakımından tezler incelendiğinde nitel yöntemde araçların yarısından fazlasını görüşme ve gözlem (%69) oluşturmaktadır. Nicel yöntemde bakıldığında test ağırlıklı (%68,6) verilerin toplandığı söylenebilir. Karma yöntem de ise test, gözlem ve görüşme hepsi birlikte kullanılmıştır.

Özel Eğitimde Yapılan Tezlerin Dil Öğretim Alanlarına Göre Dağılımı

Özel eğitimde yapılan tezlerin dil öğretim alanlarına göre dağılımına yönelik elde edilen sonuçlar Şekil 2'de sunulmuştur.

Şekil 2. Tez türlerinin dil öğretim alanlarına göre dağılımı

Özel eğitim alanında yapılan tezler dil öğretimi açısından incelendiğinde 12 farklı kategoride değerlendirilmiştir. Yüksek lisansta yapılan 70 çalışmanın en fazla okuma becerisine (f=26) ve dil gelişimi (f=20) üzerine yoğunlaştıkları tespit edilmiştir. Bu becerileri sırasıyla konuşma (f=16), okuma yazma (f=14), yazma ve okuduğunu anlama (f=12) takip etmektedir. Doktora yazılan 11 tezde ise en fazla okuduğunu anlama (f= 3) üzerine çalışıldığı tespit edilmiştir.

Tartışma ve Sonuçlar

Özel eğitim, özel gereksinimli bireylerin ihtiyaç duydukları eğitim ve öğretim ortamını sağlayan bir yapıdır. Bu yapının sağlıklı bir şekilde işleyebilmesi ve bireylerin eğitimlerinin tamamlanabilmesi için birçok farklı alanda çalışmalar yapılmaktadır. Üniversitelerin özel gereksinimli bireyler için yetiştirdiği öğretmenler ve akademisyenler bu basamağın başında gelmektedir. Lisansüstü tezler ile alanda çalışmalar yapılmakta, var olan durumlar ortaya konmakta ve ihtiyaç duyulan alanlar tespit edilmektedir.

Araştırma, özel eğitim alanında yazılan tezlerin çeşitli değişkenlere göre dağılımını incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda dil eğitimi ve öğretimi ile ilgili yurt içinde 70 yüksek lisans ve 11 doktora olmak üzere toplam 81 tez tespit edilmiştir. 2000-2005 yılları arasında (%20,99) yapılmış tezlerin oranı 2006-2011 yılları arasında (%56,79) olarak artış göstermiştir. Ancak 2012-2016 yıllarında bu oran (%22,22) düzeyine gerilemiştir. Son yıllarda yapılan tezlerin oranların azalmasının bir sebebi olarak özel eğitim alanında yapılan çalışmaların hedef kitesinden ve kullanılan yöntemlerin uzun süre almasından ileri geldiği söylenebilir. Yapılan tezlerin enstitülere göre dağılımına bakıldığında ise konunun en fazla Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı bölümlerce çalışıldığı görülmektedir. Diğer enstitülerde yapılan çalışmalar ise daha az sayıdadır. Elde edilen bu sonuçtan hareketle, "özel eğitim alanında dil öğretimi" konusunun alan yazında güncellik kazandığı ve çeşitli enstitülerce ele alınan bir konu olduğu belirtilebilir. Bunun yanında eğitsel amaçlı teknoloji kullanımının oldukça yoğunlaştığı günümüzde Bilişim Enstitüsü veya Fen Bilimleri Enstitüsü'ne bağlı birimlerce sayıca daha az çalışılmış olması da dikkat çekmektedir. Bu durumun bir sebebinin ise incelenen çalışmaların yalnızca tezlerden oluşmuş olması gösterilebilir. Özenç ve Özenç (2013) araştırmasında ise, enstitüler düzeyinde sosyal bilimlerde yapılan çalışmaların eğitim bilimlerine kıyasla daha fazla olduğunu belirtmiştir. Bu sonuç araştırmamızın bulgularıyla zıtlık göstermektedir.

Özel eğitim alanında dil öğretimi üzerine yapılan tezler alanlara göre değerlendirildiğinde, çalışmaların yoğunlukla "eğitim ve öğretim" ve "dilbilim" alanlarında gerçekleştirilmiş oldukları tespit edilmiştir. İncelenen tezlerin ana bilim dallarına göre dağılımları incelendiğinde doktora tezleri, özel eğitim (%64), çocuk gelişimi ve eğitimi, ilköğretim, İngiliz dilbilimi (%9) ve Türkçe eğitimi (%9); yüksek lisans tezleri ise; özel eğitim (%51), dilbilim (%7) ve kulak burun boğaz (%6) ana bilim dallarında çalışılmıştır. Özel eğitim alanında dil öğretimi üzerine yapılan tezleri hedef kitlelerine göre, özel gereksinimli bireyler, özel gereksinimi olmayan bireyler ve diğer olmak üzere 3 kategoride ele aldığımızda,

- Özel gereksinimli bireylerden işitme engelli, zihinsel engelli üzerine yapılan çalışmaların görme engelli, özgül dil bozukluğu, down sendromlu ve üstün zekâlı, otizm ve öğrenme güçlüğü, dislektik olanlara göre daha fazla olduğu,

- Özel gereksinimli olmayan bireylerden öğrenciler, öğretmenler ile yapılan çalışmaların yetişkinler üzerinde yapılanlardan fazla olduğu,
- İşaret dilindeki, yazılım web desteğindeki ve dil bilgisindeki çalışmaların az olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmacıların dil öğretimi üzerine yazdıkları tezler nitel, nicel ve karma yöntemlerden oluşmaktadır. Bu bağlamda incelenen tezlerden fazla nitel yöntemin tercih edildiği görülmektedir. Bunun sebebi, özel eğitim alanındaki öğrencilerin var olan durumlarını ayrıntılı biçimde ortaya koymak olduğu düşünülebilir. Ayrıca veri toplama araçları bakımından tezler incelendiğinde nitel yöntemde araçların yarısından fazlasını görüşme ve gözlem oluşturmaktadır. Nicel yöntemde bakıldığında test ağırlıklı verilerin toplandığı söylenebilir. Karma yöntem de ise test, gözlem ve görüşme kullanılmıştır. Dil öğretimi açısından tezler 12 farklı kategoride değerlendirilmiştir. Yüksek lisansta yapılan 70 çalışma en fazla okuma becerisi ve dil gelişimi üzerine yoğunlaşırken; doktora yapılan 11 tezin ise en fazla okuduğunu anlama üzerine olduğu belirlenmiştir. Yöntemler açısından tezlerin dil öğretimine dağılımına bakıldığında nitel yöntemin en fazla okuma becerisini değerlendirirken kullanıldığı, dil gelişimi üzerinde çalışılırken en fazla nicel yöntemden yararlandığı ve karma yöntemin ise yazma, okuma yazma, kavram öğretimi alanlarını ölçmede kullanıldığı tespit edilmiştir. Özak ve Diken (2010) araştırmasında da, Türkiye’de zihinsel yetersizliği olan öğrencilerde okuma-yazmaya ilişkin araştırmaların sayısının oldukça az olduğunu söylemektedir. Her iki çalışmanın sonuçları birbirini desteklemektedir.

Elde edilen sonuçlardan hareketle, özel eğitim alanında yapılan çalışmaların dil eğitimi-öğretimiyle ilgili olarak artırılması gerektiği savunulabilir. Çünkü bireyler okuduklarını anlamada, düşündüklerini yazmada dil becerilerinin doğru kullanımına ihtiyaç duyarlar. Bundan dolayı dil becerilerinin engel türlerine göre nasıl ve ne şekilde öğretiminin yapılacağını açıklayan çalışmaların artırılmasına yönelik bir öneride bulunulabilir.

Kaynakça

- Aksan, D. (1998). *Her yönüyle dil ana çizgileriyle dilbilim*. Ankara: TDK Yayınları.
- Çapan, S. (1987). *Psikodilbilimi ve dil edinimi*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Eripek, S. (2004). Türkiye’de zihin engelli çocukların kaynaştırılmalarına ilişkin olarak yapılan araştırmaların gözden geçirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 5(2), 25-32.
- Gül, S. O. ve Diken, İ. H. (2009). Erken çocuklukta özel eğitime ilişkin Türkiye’de gerçekleştirilmiş lisansüstü tez çalışmalarının gözden geçirilmesi. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 1(1), 46-78.
- Özak, H. ve Diken, H. İ. (2010). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilerin işlevsel akademik becerilerine ilişkin Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin gözden geçirilmesi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 11(1) 43-58.
- MEB (2016). *Millî eğitim istatistikleri örgün eğitim 2015 -2016*. 08.07.2016 tarihinde http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/30044345_meb_istatistikleri_organ_egitim_2015_2016.pdf adresinden erişilmiştir.
- MEB (2006). *Özel eğitim hizmetleri yönetmeliği*. 08.07.2016 tarihinde https://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeliği_son.pdf adresinden erişilmiştir.
- Onan, B. (2012). *Dil eğitiminin temel kavramları*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Özenç, M. ve Özenç, E. (2013). Türkiye’de üstün yetenekli öğrencilerle ilgili yapılan lisansüstü eğitim tezlerinin çok boyutlu olarak incelenmesi. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 171, 13-28. doi: 10.20296/tsad.50492.
- Patton, Q. M. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*. (M. Bütün ve S. B. Demir Çev.) Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.

Turnbull, A. P., Turnbull, H. R., & Wehmeyer, M. L. (2007). *Exceptional lives: Special education in today's schools*. Upper Saddle River, NJ: Merrill/Prentice Hall.